

Thema's
DNB
toezicht
2011

Inhoudsopgave

Voorwoord	4	5 Beter toezicht door betere data	16
1 Inleiding	5	5.1 Kwaliteit van cijfers	16
		5.2 Achter de cijfers	16
2 Toezicht op strategie en gedrag	6	6 Afsluiting	18
2.1 Bedrijfsmodellen en strategie	6		
<i>Banken en verzekeraars</i>	6		
<i>Pensioenfondsen</i>	6		
2.2 Gedrag en cultuur	7		
<i>Vergroten toezicht op gedrag en cultuur</i>	7		
<i>Beloningen</i>	7		
<i>Board effectiveness</i>	8		
3 Verankering van nieuwe toezicht- raamwerken	9		
3.1 Banken: Bazel III	9		
3.2 Verzekeraars: Solvency II	10		
3.3 Pensioenfondsen: Financieel Toetsingskader	11		
3.4 Stresstesten	12		
3.5 Crisisinstrumentarium	12		
3.6 Macroprudentieel perspectief	13		
4 Beter risicomanagement	14		
4.1 Kwaliteit en governance risicomanagement	14		
<i>Banken en verzekeraars</i>	14		
<i>Pensioenfondsen</i>	14		

Voorwoord

Toezicht op strategie en gedrag, verankering van nieuwe toezichtraamwerken, beter risicomanagement en scherper zicht op en achter de cijfers vormen de speerpunten van het DNB toezicht in 2011. DNB maakt een groter deel van haar capaciteit vrij voor thematisch toezicht. Dit is één van de manieren waarop invulling wordt gegeven aan de instellingsoverstijgende aanpak die is aangekondigd in de Visie DNB Toezicht 2010-2014.

Hoewel de uitlopers van de recente financiële crisis nog een substantieel deel van de toezichtagenda bepalen, richt DNB zich vooral ook op de toekomst. Meer thematisch toezicht zorgt ervoor dat problemen tijdig worden gesignaleerd en direct bij de kern worden

aangepakt. Om dit proces te versterken en instellingen in een vroeg stadium te betrekken, worden de belangrijke thema's voor 2011 op seminars en andere bijeenkomsten met de sector voor het voetlicht gebracht. Op het jaar 2011 hopen we later terug te kijken als het jaar waarin de financiële sector definitief de weg is ingeslagen naar stabiliteit en vertrouwensherstel bij het publiek. DNB draagt hier vanuit haar rol graag aan bij.

Henk Brouwer
Directeur
De Nederlandsche Bank

Joanne Kellermann
Directeur
De Nederlandsche Bank

I Inleiding

Wereldwijd zijn de reële economie en financiële markten zich nog altijd aan het herstellen van de grootste financiële crisis sinds de Tweede Wereldoorlog. Hoewel flinke stappen zijn gezet met structurele verbeteringen in de financiële sector bestaan nog steeds aanzienlijke onzekerheden. Zo zijn er zorgen over de financiële positie van een aantal Europese overheden, is de onrust op de financiële markten nog niet verdwenen en bestaat de vrees voor een terugval in het wereldwijde economische herstel. Tot slot zijn lange rentes gedaald tot historisch lage niveaus.

Naast de aanpak van problemen in het lopende toezicht heeft DNB zich het afgelopen jaar ingezet om de financiële sector weerbaarder te maken tegen toekomstige stormen. In maart 2010 verscheen de Visie DNB Toezicht 2010-2014. Hierin zijn de belangrijkste lessen uit de crisis vertaald naar verbeteringen in het toezichtkader en de toezichtaanpak. Een belangrijke overkoepelende les is dat naast het toezicht op individuele instellingen, meer aandacht wordt besteed aan de macro-prudentiële invalshoek. Mede om vervolgens de gewenste verandering in de toezichtaanpak handen en voeten te geven presenteerde DNB in augustus 2010 het plan van aanpak 'Van analyse

naar actie'. Dit plan vormde het startschot voor effectiever en krachtiger prudentieel toezicht. Sinds die tijd is DNB hard aan de slag gegaan om dit plan uit te voeren, met als eerste mijlpaal de oprichting van een nieuwe organisatorische eenheid die verschillende toezichtinterventies en -acties coördineert.

De toezichtthema's 2011 geven verdere invulling aan de in de Visie geschetste kaders. De thema's laten zien waar DNB op toezichtgebied haar prioriteiten legt. Deze thematische aanpak sluit aan bij de in de Visie geformuleerde flexibele inzet van toezichtcapaciteit.

Alle voor 2011 geïdentificeerde projecten passen binnen ten minste één van de vier cross-sectorale hoofdthema's: (1) Toezicht op strategie en gedrag, (2) Verankering van nieuwe toezichttraamwerken, (3) Beter risicomanagement en (4) Beter toezicht door betere data. Hieronder worden deze thema's besproken. Overigens is een deel van de genoemde projecten ook in 2010 als toezichtthema aangemerkt. Op sommige thema's – zoals bedrijfsmodellen/strategie en gedrag/cultuur – wordt daarmee voortgebouwd op lopende projecten.

2 Toezicht op strategie en gedrag

Een belangrijke les naar aanleiding van de crisis is dat het toezicht meer vooruitblikkend moet zijn. In de Visie DNB Toezicht 2010-2014 is daarom aangekondigd dat DNB meer aandacht gaat besteden aan strategische en kwalitatieve elementen in het toezicht. Dit is van belang omdat de afgelopen jaren is gebleken dat de snelheid waarmee bepaalde ontwikkelingen tot een crisis kunnen leiden aanzienlijk is toegenomen. Meer dan vroeger zal het toezicht zich daarom inspannen om mogelijke bronnen van latere problemen vroegtijdig op te sporen en aan te pakken. Dat wil zeggen, voordat deze bronnen zich vertalen in verslechterende solvabiliteits- en liquiditeitsratio's. DNB beoordeelt daartoe onder meer het bedrijfsmodel/de strategie en het gedrag/de cultuur van financiële instellingen. Elke sector kent momenteel specifieke ontwikkelingen die hun weerslag kunnen hebben op het bedrijfsmodel en het gedrag van individuele instellingen.

2.1 Bedrijfsmodellen en strategie

Banken en verzekeraars

Hoe behoudt een instelling haar klanten? Hoe positioneert zij zich ten opzichte van de concurrenten? Is het verdienmodel van een instelling houdbaar? Antwoorden van financiële instellingen en hun stakeholders (zoals commissarissen) op deze vragen helpen om het toezicht

meer vooruitblikkend in te richten. Hiertoe gaat DNB de bedrijfsmodellen en strategie van banken intensiever beoordelen. In dit kader wordt onder meer geïnventariseerd of grote concentraties bestaan aan de activazijde van de balans. Hierbij is de kernvraag waar (in welke activa categorieën) deposito's worden uitgezet. Voorts lijkt in de Nederlandse levensverzekeringsmarkt sprake van overcapaciteit in de sector, mede door de introductie van fiscaal begunstigd banksparen. Onder deze marktomstandigheden bestaat het risico dat verlieslatende producten in de markt worden gezet, hetgeen de levensvatbaarheid van verzekeraars op termijn kan bedreigen. Dit geeft daarom ook bij verzekeraars aanleiding om de economische winstgevendheid van levensverzekeringsproducten en hun strategische plannen goed tegen het licht te houden. Concreet heeft dit project als doel om verzekeraars bewust te maken van de risico's die ze lopen en hen ertoe te bewegen eventuele problemen op te lossen en een bedrijfsmodel te ontwikkelen dat houdbaar is.

Pensioenfondsen

De afgelopen tijd is ook de weerbaarheid van veel pensioenfondsen onvoldoende gebleken. DNB richt daarom haar aandacht op het vergroten van deze weerbaarheid en het versterken van de focus van besturen op de financiële risico's. Het hebben van een dergelijke focus

draagt bij aan het tijdig inzetten van sturingsinstrumenten om die risico's het hoofd te bieden. Tegelijkertijd is het van belang dat deelnemers zich bewust zijn van de omstandigheden waaronder het pensioenfonds is genoodzaakt tot het nemen van noodmaatregelen zoals het korten van pensioenaanspraken. DNB zal dit jaar bijzondere aandacht besteden aan de lange termijn houdbaarheid van de financiële opzet en aan de crisisplannen van pensioenfondsen. Ook zal DNB er op toezien dat de verplichtingen van pensioenfondsen met de gekozen financiële opzet ook in zwaar weer kunnen worden nagekomen.

2.2 Gedrag en cultuur

Vergroten toezicht op gedrag en cultuur

De crisis heeft nog eens benadrukt dat gedrag en cultuur aspecten een grote invloed kunnen hebben op prudentiële en integriteiteisen. In een integere cultuur wordt gehandeld op een wijze die uitlegbaar en verantwoordbaar is. Gedrag dat daarbij past, is dat niet alleen naar de letter, maar ook naar de geest van de wet wordt gehandeld. De bedrijfscultuur vormt een indicator voor bepaalde risico's van bedrijven. DNB voert komend jaar een aantal themaonderzoeken uit op het gebied van gedrag en cultuur. Onderwerpen die aan bod komen zijn de cultuurelementen beloningen, board effectiveness,

voorbeeldgedrag en bespreekbaarheid. Beloningen en board effectiveness lichten we hierna kort toe.

Beloningen

DNB gaat door op de ingeslagen weg van verscherpt toezicht op beloningsbeleid bij financiële instellingen. Dit toezicht is vastgelegd in een toezichthouderregel die door de Capital Requirements Directive (CRD) III wordt geïmplementeerd, maar ook voor verzekeraars geldt. Beheerst beloningsbeleid is vooral van belang om prudentiële risico's te voorkomen of te beheersen. In de aanloop naar de crisis bleken bepaalde beloningsvormen ongewenste prikkels te bevatten. Dit geldt voor zowel het hoger management als voor alle werknemers van financiële instellingen die het risicoprofiel materieel kunnen beïnvloeden, zoals beurshandelaren. Uiteindelijk kan dit leiden tot aanzienlijke (financiële, maar ook reputatie) risico's voor de instellingen. Komend jaar ziet DNB daarom toe op de naleving van de implementatie van de toezichthouderregel en op de Financial Stability Board (FSB) principes op het gebied van beloningsbeleid. Tot slot zijn ook voor pensioenfondsen de principes ten aanzien van beheerst beloningsbeleid van DNB van belang.

Board effectiveness

De effectiviteit van de board (Raad van Bestuur, RvB, en Raad van Commissarissen, RvC) vormt de kern van integere en beheerste bedrijfsvoering. DNB zet daarom in op het vergroten van de effectiviteit van de board en onderscheidt daarbij drie kanalen waarlangs dit doel kan worden bereikt. Ten eerste is onafhankelijk functioneren van commissarissen een belangrijke eigenschap van een effectieve RvC. Noodzakelijk voor een onafhankelijke blik zijn deskundigheid (kennis, vaardigheden en professioneel gedrag) en condities die ervoor zorgen dat de inbreng van de verschillende leden tot hun recht komt. DNB krijgt in dit kader ook een wettelijke taak om commissarissen te toetsen op deskundigheid. Ten tweede

is een effectieve board professioneel verantwoordelijk, draagt hij bij aan het behalen van de organisatie-doelstellingen, houdt hij rekening met de belangen van alle stakeholders en zorgt hij voor de continuïteit van de organisatie. Hiertoe zijn elementen belangrijk als informatievoorziening en oordeelsvorming. Tot slot wordt de effectiviteit bepaald door de vormgeving van de RvB en RvC. Het gaat hier zowel om de samenstelling (in termen van diversiteit en onafhankelijkheid) als het aantal leden. Wanneer de board effectiveness tekort schiet, zal DNB ingrijpen. Dit kan onder meer in de vorm van een formele maatregel tegen een instelling die geen (of niet snel genoeg) noodzakelijke veranderingen doorvoert.

3 Verankering van nieuwe toezicht- raamwerken

3.1 Banken: Bazel III

Eind 2010 heeft de G-20 haar politieke goedkeuring gegeven aan voorstellen van het Bazels Comité voor nieuwe bancaire regelgeving: Bazel III. Dit nieuwe raamwerk richt zich op een versterking van de schokbestendigheid van banken en van het financiële systeem als geheel. Invoering vindt in fasen plaats, om individuele instellingen de kans te geven in te groeien in het nieuwe raamwerk en om eventuele negatieve effecten op de reële economie te beperken. DNB beziet in overleg met individuele banken hoe hun specifieke groeipad naar de eindsituatie er uit moet zien. Dit gebeurt onder meer in het Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) en mede op basis van het Internal Capital Adequacy Assessment Process (ICAAP) en het Internal Liquidity Adequacy Assessment Process (ILAAP). In deze processen wordt de kwaliteit van de interne kapitaal- en liquiditeitsplanning beoordeeld. De gefaseerde invoering neemt niet weg dat instellingen nu al een maximale inspanning moeten leveren om Bazel III te implementeren. Snelheid is hierbij een pre; de markt c.q. potentiële investeerders zullen dit als een sterk signaal opvatten.

Intensieve aandacht voor het nieuwe toezichtkader Bazel III is goed en nodig. Tegelijkertijd mag dit niet tot gevolg hebben dat het belang van een zorgvuldige uitvoering van het bestaande toezichtkader en recente verbeteringen daarop (zoals vastgelegd in de CRD II en III) op het

tweede plan komt. DNB let er op dat naast de voorbereidingen op Bazel III, de implementatie en uitvoering van de CRD II en III op adequate wijze geschiedt.

Internationaal draagt DNB verder bij aan een spoedige implementatie van een toezichtinstrumentarium voor systeemrelevante instellingen. Voor deze instellingen zijn maatregelen nodig om de financiële stabiliteit te vergroten en de eventuele moral hazard in te perken die kan ontstaan door (impliciete) garanties van de overheid. Op het moment dat ook de grote financiële instellingen ordelijk failliet kunnen gaan - dat wil zeggen zonder de financiële stabiliteit in gevaar te brengen - zullen door deze instellingen minder snel de randen worden opgezocht. Inmiddels heeft de G-20 haar goedkeuring gegeven aan het door de Financial Stability Board (FSB) ontwikkelde toezichtraamwerk voor systeemrelevante instellingen. Dit raamwerk is gericht op het verkleinen van de kans en impact van het faillissement van systeemrelevante instellingen en gebaseerd op vier pijlers. Pijler één (intensiever toezicht) en twee (verhoging van de mogelijkheden om verliezen op te vangen) dienen ter verkleining van de kans op faillissement. Om ook de impact van faillissement te beperken worden nationale bevoegdheden en instrumenten ingesteld om financiële instellingen snel en zonder systeemrisico's te kunnen afwikkelen (pijler 3). Daarnaast wordt de infrastructuur van financiële markten

versterkt (pijler 4): problemen bij één instelling slaan zo minder snel over naar anderen. DNB onderschrijft de principes van dit raamwerk en gaat dit beleid in 2011 actief toepassen op de relevante onder toezicht staande Nederlandse instellingen.

Tot slot werkt DNB ook aan het versterken van het depositogarantiestelsel (DGS) op Europees niveau. Kern van de verandering is dat premies aan het DGS op voorhand door banken moeten worden betaald.

3.2 Verzekeraars: Solvency II

Het nieuwe toezichtraamwerk voor verzekeraars, Solvency II, zal in 2011 door Europese en nationale parlementen definitief moeten worden vastgesteld. Gezien de uiteenlopende belangen in de onderhandelingen over deze definitieve regelgeving is het lastig om nu al de precieze impact te kwantificeren van het nieuwe raamwerk op de Nederlandse verzekeringsmarkt. Wel zal de vijfde Quantitative Impact Study (QIS5), die op dit moment loopt inzicht geven in de impact van de voorstellen zoals ze nu zijn. De verwachting is dat naar aanleiding van de QIS5 uitkomsten de voorstellen worden aangepast. DNB volgt niet alleen nauwgezet de impact van de huidige voorstellen, maar ook de impact van de wijzigingen. Hierdoor is DNB tijdig op de hoogte als Nederlandse verzekeraars in de problemen komen op basis van het nieuwe toezichtraamwerk. De

uitkomsten van deze analyses resulteren in een plan van aanpak voor de precieze vormgeving van de implementatie van Solvency II in Nederland. Daarnaast volgen gesprekken met en stappen bij verzekeraars die moeite blijken te hebben met het voldoen aan de kapitaalsvereisten onder Solvency II.

Naast een standaardraamwerk om het solvabiliteitskapitaalvereiste (de SCR) te berekenen, biedt Solvency II verzekeraars de mogelijkheid om een intern risicomodel te gebruiken voor de vaststelling van de SCR. Het interne model dient vooraf door de toezichthouder te worden beoordeeld. De criteria voor goedkeuring zijn niet alleen statistisch van aard, maar gaan ook over de organisatorische inbedding van het model in het risicobeheer van de verzekeraar. De beoordeling van een intern model door de toezichthouder is een complex, langdurig en intensief proces. Daarom biedt DNB verzekeraars – die voornemens zijn om een intern model te gebruiken – de mogelijkheid om deel te nemen aan de pre-applicatie. Deelname is van belang voor zowel de verzekeraar als de toezichthouder om de officiële aanvraag goed voor te bereiden. De pre-applicatie van interne modellen zal in 2011 onverminderd worden voortgezet.

Verder richt DNB zich in 2011 meer op invulling van de kwalitatieve tweede pijler van Solvency II. Deze tweede pijler focust op het risicomanagement en de beheerste

bedrijfsvoering van verzekeraars. De uitkomsten van de in 2010 uitgestuurde vragenlijst over deze onderwerpen suggereren dat de sector als geheel zich flink moet inspannen om op tijd gereed te zijn. In het bijzonder kunnen verzekeraars nog meer doen om de overgang naar Solvency II te maken, inclusief een plan van aanpak en een heldere gap analyse om in kaart te brengen wat er binnen de verzekeraar nog moet worden geregeld. DNB accepteert niet dat verzekeraars te laat aan de slag gaan met de voorbereidingen en zal in het lopende toezicht daarom extra aandacht besteden aan ‘achterblijvende’ verzekeraars. Om de voortgang te bewaken bij de implementatie van de tweede pilaar door verzekeraars wordt een vragenlijst uitgezet. Daarnaast is het de bedoeling om met een kleine groep verzekeraars een pilot exercitie te houden voor het opstellen van een Own Risk Solvency Assessment (ORSA). Om handvatten te bieden in de voorbereidingen organiseert DNB in 2011 twee symposia over de invulling van de tweede pilaar van Solvency II. De eerste met een focus op wat nodig is volgens toezicht- houder en verzekeraars en een tweede aan het eind van het jaar waarin de bevindingen van de vragenlijst en ORSA pilot met de sector worden gedeeld.

3.3 Pensioenfondsen: Financieel Toetsingskader

Uit de evaluatie van het Financieel Toetsingskader (FTK) blijkt dat het raamwerk onvoldoende in staat is om de

beoogde mate van zekerheid, een zekerheidsniveau van 97,5%, te waarborgen. De aan deelnemers toegezegde zekerheid spoort daarmee niet met de feitelijk geboden zekerheid. Fondsen komen vaker en dieper in tekort-situaties dan voorzien. Het toezicht van DNB richt zich er op dat gedane toezeggingen ook daadwerkelijk worden waargemaakt. In dit kader wordt door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en DNB gewerkt aan een herziening van het raamwerk voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen. Zo worden waar nodig risicofac-toren toegevoegd die nog niet in de toets zijn afgedekt en worden risicoparameters opnieuw vastgesteld. Daarnaast wordt gewerkt aan een raamwerk voor partiële interne modellen om fondsspecifieke risico's beter mee te nemen.

Naast het FTK worden ook meer algemene aanpassingen van het Nederlandse pensioenstelsel overwogen. Sociale partners hebben een pensioenakkoord gesloten waarin twee nieuwe pensioencontracten wordt voorgesteld: het combicontract en een contract met zachte reële rechten. Nieuwe contracten hebben invloed op het toezichtkader. Een goed kader, gebaseerd op marktconforme principes, is nodig voor het beschermen van de belangen van de (toekomstige) deelnemers. Een belangrijke doelstelling daarbij is te voorkomen dat een kloof ontstaat tussen de verwachtingen van deelnemers en hetgeen het pensioen-fonds kan realiseren. DNB zal bijdragen aan het

ontwikkelen van een toezichtkader voor nieuwe pensioencontracten en werkt op dit thema nauw samen met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Autoriteit Financiële Markten (AFM).

3.4 Stresstesten

Om meer inzicht te krijgen in de toekomstbestendigheid van de sector en tijdig bij te kunnen sturen zet DNB in op meer en verbeterde stress testen door de instellingen. Dit geldt voor banken, pensioenfondsen en verzekeraars. Voornaamste doel is dat de instellingen zelf een gestructureerd beeld krijgen van de impact van bepaalde scenario's. Overigens kunnen niet alleen bepaalde financiële marktontwikkelingen worden doorgerekend (zoals bijvoorbeeld de impact van een lange lage rente of ontwikkelingen in de vastgoedmarkt op financiële instellingen), maar kan ook de impact van nieuwe regelgeving worden gekwantificeerd. Behalve voor instellingen zijn de uitkomsten van de stress testen ook voor DNB zeer nuttig, omdat beter inzichtelijk wordt welke instellingen, maar ook welke sectoren, gevoelig zijn voor bepaalde ontwikkelingen. Dit helpt DNB om het toezicht sneller en gericht uit te voeren. Overigens sluiten uitgebreidere stress tests bij banken ook aan bij de wensen van de European Banking Authority (EBA) en het Internationaal Monetair Fonds (IMF) om internationaal een beeld te hebben van hoe instellingen ervoor staan.

3.5 Crisisinstrumentarium

DNB blijft in 2011 een actieve, inhoudelijke bijdrage leveren aan de gewenste uitbreiding van het crisisinstrumentarium. In het huidige wettelijke regime rest op het moment dat een bank of (schade)verzekeraar ten onder dreigt te gaan en niets meer kan worden gedaan om het tij te keren, alleen de noodregeling als formele maatregel. In de praktijk fungeert de noodregeling als voorportaal van faillissement, waarbij de activiteiten van een bank of een verzekeraar worden beëindigd. Dit is in veel gevallen geen wenselijke uitkomst, gezien het belang van financiële stabiliteit, het continueren van de financiële dienstverlening aan particulieren (nutsfunctie) en waardebehoud. Om die reden bereidt het ministerie van Financiën momenteel een wetsvoorstel voor. Het wetsvoorstel zal onder andere betrekking hebben op de introductie c.q. verbetering van de mogelijkheid tot drie soorten van overdracht: (a) deposito's met financiering aan het depositogarantiestelsel, (b) overige passiva en activa en (c) aandelen in probleebank of -verzekeraar. Het wetsvoorstel sluit hiermee aan bij de werkzaamheden van de Europese Commissie ten aanzien van een Europees kader voor crisismanagement en het instrumentarium in het Britse special resolution regime dat recent in het Verenigd Koninkrijk is ingevoerd. DNB is nauw betrokken bij de opstelling van het wetsvoorstel, onder andere om te zorgen dat het overdrachtsinstrument

zodanig wordt uitgewerkt dat DNB er in de praktijk zo goed mogelijk mee uit de voeten kan.

3.6 Macroprudentieel perspectief

Een andere belangrijke les uit de kredietcrisis is dat het toezicht op het financiële systeem als geheel moet worden versterkt. Dergelijk macroprudentieel beleid is niet primair gericht op individuele instellingen, maar op ontwikkelingen die de stabiliteit van het gehele stelsel in gevaar kunnen brengen. DNB heeft als gecombineerde centrale bank en toezichthouder een goede uitgangspositie om macroprudentieel beleid vorm te geven. De afgelopen periode is op belangrijke dossiers intensief samengewerkt tussen DNB-onderdelen om deze vraagstukken mede vanuit een systeemperspectief te bezien. Hierop voortbouwend heeft DNB het afgelopen jaar de organisatie van het macroprudentieel beleid versterkt. Doel hiervan is om macroprudentiële risico's te vertalen naar het microprudentiële toezicht. Hierdoor worden financiële stabiliteitsaspecten meegenomen in het toezicht op specifieke instellingen.

Als onderdeel van macroprudentieel beleid publiceert DNB tweemaal per jaar het Overzicht Financiële Stabiliteit (OFS) om beleidsmakers, instellingen en het publiek bewust te maken van risico's voor het financiële systeem. Voor instellingen bevat het OFS nuttige input

voor het risicomanagement; waar mogelijk worden beleidsaanbevelingen gedaan om risico's tegen te gaan. In het OFS van november 2010 signaleert DNB een verdergaand, doch broos, herstel van het financiële stelsel. Belangrijke risico's worden gevormd door de onrust op financiële markten rondom de houdbaarheid van overheidsfinanciën en de lage lange rentevoet. Ter versterking van het stelsel is de komende jaren is vooral het versterken van de weerbaarheid van financiële instellingen van belang.

DNB besteedt in de eerste helft van 2011 vanuit macroprudentieel perspectief extra aandacht aan landenrisico, vooral tegen de achtergrond van de huidige turbulente marktomstandigheden. Ook het mogelijke tegenpartijrisico bij het aanhouden van synthetische Exchange Traded Funds vormt een aandachtspunt. Hierbij zal in het bijzonder worden gestreefd naar het versterken van het risicobewustzijn bij financiële instellingen. Tot slot hebben de gebeurtenissen van de afgelopen jaren laten zien dat juridische claims prudentiële consequenties kunnen hebben en zelfs een bedreiging kunnen vormen voor de stabiliteit van het financiële systeem als geheel. DNB zal het komend jaar daarom werken aan manieren om claimrisico's al in een vroeg stadium in kaart te brengen. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de AFM.

4 Beter risicomanagement

4.1 Kwaliteit en governance risicomanagement

Banken en verzekeraars

De crisis heeft aangetoond dat het risicomanagement van banken onvoldoende in staat is gebleken prudentiële risico's te signaleren en hierop te anticiperen. Onderliggende oorzaak is dat de risicomanagementfunctie onvoldoende is ingebed in de organisatie. Bovendien bleek deze functie ineffectief door het complexe samenspel van toenemende risico's in de sector; te groot vertrouwen in kredietbeoordelaars en de asymmetrie tussen accounting- en toezichtstandaarden. Risicomanagement is een belangrijke schakel in het identificeren, meten en beoordelen van de risico's van een bank en is daarom voor toezicht een belangrijk ankerpunt. Bij de beoordeling door DNB wordt specifiek gekeken naar de opzet van het risicomanagement. In principe vloeit voor een bank of verzekeraar de mate van risicoaversie en de daarbij behorende afweging tussen rendement en risico direct voort uit de strategie en doelstellingen van de bank of verzekeraar. Er wordt nauwgezet op toegezien dat de gekozen risicoaversie is vertaald naar een duidelijk beheerskader in de vorm van het geformuleerde beleid en de gehanteerde limieten.

Ook de risicomanagementfunctie bij verzekeraars moet verbeteren. Dit blijkt onder meer uit een recente

collectieve managementletter van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA). Bij een inadequaat functionerende risicomanagementfunctie kan geen sprake zijn van een beheerste bedrijfsvoering. Risicomanagement vormt immers de kern van het verzekeringsbedrijf. DNB spoort de desbetreffende verzekeraars aan om de kwaliteit en governance van het risicomanagement aantoonbaar te verbeteren.

Pensioenfondsen

Naar het zich laat aanzien ontbreekt integraal risicomanagement van een voldoende niveau ook bij veel pensioenfondsen. Eerdere beleggingsonderzoeken door DNB hebben al aangetoond dat de beheersings- en monitoringsmaatregelen bij sommige fondsen onvoldoende aansluiten bij de complexiteit van het beleggingsbeleid. DNB verricht in 2011 nader onderzoek naar de kwaliteit van de risicomanagementfunctie bij een aantal fondsen. De uitkomsten van deze analyse zullen met de pensioenkoepel en de betrokken pensioenfondsen worden besproken. Met de fondsen zullen afspraken worden gemaakt over noodzakelijke verbeteringen.

Uit eerdere beleggingsonderzoeken komt naar voren dat pensioenfondsen niet altijd in staat zijn om de financiële risico's te beheersen en de waarderingen adequaat en onafhankelijk in beeld te brengen. Een ontoereikende

beheersomgeving kan leiden tot een onderschatting van de financiële risico's, onvoorziene beleggingsverliezen en onvoldoende buffers. Bovendien kunnen deze effecten bij complexe beleggingen worden verstrekt omdat transparante marktprijzen en/of waarderingsmodellen bij deze producten veelal ontbreken. DNB onderzoekt in 2011 de kwaliteit van de beheersomgeving bij innovatieve beleggingen. De betreffende pensioenfondsen moeten eventuele tekortkomingen in de beheersomgeving adresseren en onbeheerste risico's afbouwen of mitigeren. De overkoepelende resultaten worden met de sector gedeeld en besproken.

Daarnaast zoomt DNB bij pensioenfondsen ook in op de beheersing van het uitbestedingsrisico bij vermogens-

beheermandaten. De mandaten die pensioenfondsen afsluiten met vermogensbeheerders of fiduciair managers zijn vaak te ruim opgesteld en geven uitvoerders veel vrijheidsgraden in het nemen van (actieve) risico's. Tegelijkertijd ontbreekt bij veel fondsen een counter-vailing power in de vorm van onafhankelijk en adequaat risicomanagement. Hierdoor bestaat de mogelijkheid dat de beleggingsportefeuille meer en/of andersoortige risico's bevat dan vooraf was bedacht en dat het bestuur wordt verrast door (negatieve) rendementen. Om de belangen van deelnemers beter te waarborgen zal het bestuur ofwel de vrijheden beter moeten inperken of de beheersing moeten verhogen.

5 Beter toezicht door betere data

5.1 Kwaliteit van cijfers

Banken zijn verplicht om op kwartaalbasis te rapporteren over hun solvabiliteit en bedrijfsresultaten (in de zogenoemde COREP- en FINREP rapportages). DNB steunt bij de beoordeling van deze rapportages voor een belangrijk deel op de kwaliteit van de externe accountantscontrole en de beheersmaatregelen binnen de instellingen. Komend jaar wordt bezien of dit (nog steeds) is gerechtvaardigd. Juiste en tijdige informatie is cruciaal voor het goed kunnen uitvoeren van de toezichttaak.

DNB verwacht met dit onderzoek expliciet een goed beeld te krijgen van de betrouwbaarheid van de cijfers en de daarop gebaseerde kapitaalratio's. Tegelijkertijd wordt inzicht verkregen in de werking van (een deel van) de beheersmaatregelen binnen de Finance en Risk organisatie van de in het onderzoek te betrekken instellingen.

Ook in het toezicht op verzekeraars gaat DNB zich concentreren op de kwaliteit van de cijfers, in het bijzonder die van de technische voorzieningen. Deze voorzieningen vormen een essentieel onderdeel van het verzekeringsbedrijf. De toereikendheid van de technische voorzieningen bepaalt of een verzekeraar aan zijn verwachte toekomstige verplichtingen kan voldoen. Om de toereikendheid vast te stellen voeren verzekeraars ten minste jaarlijks een toereikendheidstoets uit. DNB

beoordeelt deze toetsen en bespreekt haar bevindingen met de verschillende verzekeraars. Uitgangspunt bij de beoordeling is dat de gebruikte methoden en aannames aansluiten bij de Solvency II principes. Om de kwaliteit van de cijfers van banken en verzekeraars te verbeteren gaat DNB met accountants en actuarissen in gesprek.

5.2 Achter de cijfers

Naast de aandacht voor de kwaliteit van cijfers richt DNB zich meer op de informatie achter de cijfers. Dit heeft tot doel om toezichtarbitrage te voorkomen. Zo kunnen (complexe) intragroeptransacties bij verzekeraars, maar ook bij banken, het zicht op de kerncijfers vertroebelen. Bijvoorbeeld door een onjuiste berekening van het toetsingsvermogen of solvabiliteitsmarge bij meerdere entiteiten binnen een verzekeringsgroep en/of bij dubbele leverage. Ook ontwikkelden sommige financiële instellingen in de aanloop naar en tijdens de crisis producten die risico's leken over te dragen, maar vooral waren gericht op kapitaalverlichting. Hoewel daarmee ogenschijnlijk bepaalde risico's van de balans leken te worden gehaald, bleek dit in de praktijk onvoldoende het geval. Het risico van deze vormen van toezichtarbitrage is dat – naast de mogelijke directe verliezen voor instellingen in slechte tijden – de effectiviteit van het toezicht wordt ondermijnd. DNB verwacht in 2011 meer inzicht te krijgen in de intragroepposities en –transacties.

Daarbij worden de resultaten met de instellingen gedeeld en waar wordt het afbouwen van bepaalde posities en/of het transparanter maken van bepaalde verhoudingen afgedwongen.

6 Afsluiting

De in dit boekje vermelde prioriteiten voor het toezicht in 2011 zijn in december 2010 opgetekend. De financiële sector wordt echter nog steeds gekenmerkt door aanzienlijke onzekerheden. Zeker in deze tijden kunnen onvoorziene ontwikkelingen daarom niet worden uitgesloten. DNB zal in de loop van 2011 zonodig nieuwe accenten in het werkprogramma aanbrengen.

Deze brochure is een uitgave van de Nederlandsche Bank.
Afdeling Communicatie.

© Januari 2011, de Nederlandsche Bank.

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder voorafgaande
en schriftelijke toestemming van de Nederlandsche Bank.

Westeinde 1
1017 ZN Amsterdam
Telefoon (020) 524 91 11

Website: www.dnb.nl
E-mail: info@dnb.nl
Infodesk: 0800 - 020 10 68 (gratis)